

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

*У нас все ще тільки починається!
Валентина Глухова,
учитель Житомирської ЗОШ № 14*

*Цікавий світ дитинства.
Інна Мірошніченко, вчитель
Новоолександрівської ЗОШ І–ІІІ ст.
Сахновщинського р-ну Харківської обл.*

«ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

щомісячний науково-методичний журнал

№ 3 (573) БЕРЕЗЕНЬ 2017

Засновники –
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
Видавець –
ВИДАВНИЦТВО «ПОЧАТКОВА ШКОЛА»
Видається з липня 1969 року
Київ

Журнал включено до переліку наукових
видань ВАКУ України, в яких можуть
публікуватись основні результати
дисертаційних робіт

Головний редактор

Алла ЛУК'ЯНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук,
заслужений працівник народної освіти України

Редакційна колегія:

Іван БЕХ, Надія БІБІК, Микола ВАШУЛЕНКО,
Галина ДРЕВАЛЬ, Валентина ЗАТОРЖИНСЬКА,
Людмила КОВАЛЬ, Ярослава КОДЛЮК,
Юлія КОЛЕСНИКОВА (*завідувач відділу*),
Тетяна КОЖНО, Людмила ЛІЩИНСЬКА,
Людмила ЛОПУШАНСЬКА (*відповідальний
секретар*), Алевтина ЛОТОЦЬКА,
Світлана МАРТИНЕНКО, Віра МЕЛЕШКО,
Олександр МИТНИК, Антоніна МОВЧУН,
Ізольда НІЗЕЛЬСЬКА, Оксана ОНОПРІЄНКО,
Тамара ПИРОЖЕНКО, Тамара ПОНІМАНСЬКА,
Катерина ПОНОМАРЬОВА, Катерина ПРИЩЕПА,
Тетяна ПУШКАРЬОВА, Олександра САВЧЕНКО,
Світлана СТРИЛЕЦЬ, Володимир ТИМЕНКО,
Ольга ХОРОШКОВСЬКА, Людмила ХОРУЖА,
Михайло ЧЕМБЕРЖІ, Тетяна ЯРЕМЧУК
(*завідувач відділу*).

Зареєстровано Державним комітетом інформаційної
політики, телебачення та радіомовлення України
серія КВ, №6506 від 09.09.2002 року.
Підписано до друку 23.02.2017. Формат 84x108/16.
Папір газетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,72.
Умовн. фарбовідб. 6,72. Обл.-вид. арк. 9,75.
Зам. 0104703.

Адреса редакції: 04213, Київ,
вул. Прирічна, 25-А, к. 12,
тел./факс (044) 501-03-87
www.pochatkova-shkola.net
e-mail: pochatkovasc.ua@gmail.com

Видруковано у видавництві «Преса України».
03148, Київ, вул. Героїв Космосу, 6
Свідцтво № 35481684
<http://www.pressa.kiev.ua/>.
Якість друку повністю відповідає наданому видавцем
видавничому оригіналу.

© «Початкова школа», 2017

ЗМІСТ

Психолого-педагогічний практикум

Кочерга О. Чутливість психофізіологічних систем
та їх вплив на навчання учнів 1

Методика навчання

Пилипенко Т. Урок розвитку зв'язного мовлення, 3 клас 5
Куракіна Т. Невмирущий Кобзар 7
Стретович Л. Українські страви на математичній кухні 10
Склярова О. Тиждень екологічного виховання 12
Кулинич Н. Збережімо первоцвіти 17
Митник О., Сінельнікова Н. Комп'ютерні засоби становлення
творчої особистості молодшого школяра у процесі навчання 19

Оперативна методична допомога вчителю

Пономарьова К. Завдання на засвоєння і застосування правил
правопису в 2 класі 23

На читацьку рагу

Гречук В. Вивчення геометричного матеріалу у початковій школі ... 27

Досвід роботи одного вчителя

Коряченко Л. Ця чарівна книжкова країна 32
Урок-подорож до лісу (математика, 2 клас) 35
Квітковий бал на честь Весни-чарівниці 38

Вальдорфська школа

Левіна І., Антипова Т., Третякова Л. Структура уроку, основні
методи та прийоми роботи на уроці, їх доцільність 44

Школа і родина

Мизюк Н. Все починається з любові 48

Освіта вчителя

Мартиненко С. Діагностичні методики вивчення внутрішнього
стану дітей дошкільного та молодшого шкільного віку 50
Луценко І. Правові аспекти запровадження інклюзивної освіти
в Україні 53
Цуркан Н. Розвиток творчої особистості молодшого школяра
в умовах модернізації початкової освіти 57

Слово художній самодіяльності

Шевченко Л. «Наша мова солов'їна» 59

Почитаймо з учнями

Прудник С. Буднгодня та ще й неділя! 61

Актуальні погії

Домарева О. Будуємо країну разом 62

Конкурс «Мій творчий проект»

Пилогіна Л. Вічнозелені красуні. Як зберегти ліс від вирубування
перед святом Нового року? 63
Тарасенко Г. Люби і знай свій рідний край 64

Передрук будь-якого матеріалу українською або іншими мовами
без письмової згоди редакції заборонено.

Олександр МИТНИК,
 доктор педагогічних наук, професор,
 завідувач кафедри практичної психології
 факультету педагогіки і психології
 Національного педагогічного
 університету імені М.П.Драгоманова;
Наталія СІНЕЛЬНИКОВА,
 кандидат педагогічних наук, старший викладач
 Київського університету ім. Бориса Грінченка

Комп'ютерні засоби становлення творчої особистості молодшого школяра у процесі навчання

Особистість є як творінням культури, так і її творцем. Освоюючи світ культури, людина творить себе як особистість і має у подальшій життєдіяльності збагачувати світ культури новими здобутками у певній галузі пізнання. Виходячи з вище зазначеного, провідною метою навчально-виховного процесу у початковій школі є становлення творчої особистості. У нашому розумінні, творча особистість у молодшому шкільному віці – це така особистість, яка здатна змінювати на краще себе та інших (переважно однолітків, дітей дошкільного віку), аналізувати й оцінювати наслідки цих змін, доводити цінність власних думок іншим людям. У такому розумінні творча особистість – це комплексна характеристика взаємопов'язаних між собою мотиваційної, пізнавальної та соціальної сфер. *Мотиваційна сфера* творчої особистості характеризується наявністю пізнавального інтересу, прагненнями до досягнень та до постійного саморозвитку, самовдосконалення. *Пізнавальна сфера* творчої особистості представляє собою розвинені: мисленнєві операції (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення й систематизація); якості мислення (гнучкість, глибина, самостійність, критичність); види мислення (поняттєве, творче та дивергентне); інтелектуальні уміння (встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити обґрунтовані висновки, виділяти з потоку інформації головне і другорядне; планувати свої дії на кілька кроків уперед) та розвинену рефлексію – здатність до самоаналізу власних дій, поведінки. *Соціальна сфера* творчої особистості характеризується наявністю емоційно-вольових якостей, таких, як наполегливість, рішучість, повага до думки іншого (толерантність), а також розвиненими комунікативними вміннями, а саме:

- умінням пізнавати інших і розуміти їх; об'єктивно оцінити ситуацію і відносно неї прогнозувати свою поведінку;

- володіння вербальною комунікацією – технікою мовлення, її компонентами: голосом, дикцією, темпом, інтонацією; ознаками мовлення, якими є: правильність, чистота, точність, логічність, виразність, образність, доцільність;

- володіння невербальною комунікацією: мімікою, жестами, панто-мімікою, умінням триматися перед аудиторією.

Формування такої особистості у процесі навчання є провідною метою експериментального дослідження всеукраїнського рівня на тему: "Дидактико-методична система розвитку дитячої творчості у навчально-виховному процесі ДНЗ та ЗНЗ" (Наказ МОН України № 843 від 27.07.2012 р.), яке триває у часі. У навчально-методичному посібнику "Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика" [6] висвітлено два види засобів становлення творчої особистості молодшого школяра у процесі навчання, а саме: особистісні засоби – володіння вчителя педагогічною технікою та інтерактивні методи, форми навчання. На сторінках часопису [5] представлено завдання, спрямовані на розвиток поняттєвого, дивергентного мислення та мовлення (пізнавальна сфера) молодшого школяра на уроках математики, української мови та природознавства.

У цій статті презентуємо комп'ютерні засоби становлення творчої особистості молодшого школяра у навчально-виховному процесі.

Використання комп'ютерних засобів, які є складовою інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у навчально-виховному процесі початкової школи, забезпечує, перш за все, збереження ресурсів часу та інформації та допомагає вчителю зробити процес навчання радісним, захоплюючим, емоційно насиченим. Доведемо цю тезу.

1. Презентація за темою уроку у процесі пояснення нового матеріалу дасть змогу вчителю не

робити записів на дошці. Це означає, що звільняється час на проблемно-пошукові діалоги між учителем та учнями щодо усвідомлення і закріплення навчального матеріалу.

2. Найскладніша тема уроку буде завжди цікава учневі, якщо навчальний матеріал на екрані представлено у фарбах із звуком та іншими ефектами.

3. Комп'ютерні дидактичні ігри допоможуть учителеві створити належні умови для роботи самих дітей у комп'ютерному середовищі, що дасть змогу краще закріпити (чи повторити, залежно від ситуації) вже вивчений матеріал, узагальнити чи систематизувати його та дати змогу дитині використати його на практиці.

4. Застосування комп'ютерного тестування допоможе вчителю забезпечити умови для контролю знань учнів, активізації їхньої пізнавальної діяльності. Наприклад, тести можуть бути представлені у вигляді карток із завданнями, відповіді та (або) розв'язання яких будуть представлені в зошитах або на спеціальному бланку. Вчитель може запрограмувати автоматичний перехід слайдів через певний інтервал часу.

Радимо вчителю використовувати на уроках квести та веб-квести. Розкриємо сутність названих засобів.

Квест — це різновид подорожі (пригодницької гри) з певними завданнями, послідовне розв'язання яких має привести до реалізації запланованої мети. Використання квестів у навчально-виховному процесі допоможе вчителю виховати в учнів пізнавальний інтерес (мотиваційна сфера), розвинути в них інтелектуальні уміння (пізнавальна сфера), емоційно-вольові якості та комунікативні уміння у спільній навчальній діяльності (соціальна сфера).

Наведемо приклад використання квесту у 4 класі на уроках з предмета "Я у світі" [8, с. 107–111] під час вивчення теми "Найближчі сусіди України. Запрошення до подорожі". Учням ставиться загальна мета: створити книгу "Наші сусіди". Для її створення потрібно виконати цикл завдань, розділити дітей на три команди, кожна з яких має однакові завдання та спільну мету — знайти сусідів України, дізнатися якомога більше про їх історичне минуле, культуру, традиції та видатні постаті. Переможе та команда, яка найшвидше та найзмістовніше виконає завдання.

Як варіанти завдань, можна запропонувати:

1. "Україна на карті світу".

Кожній команді дається по 6 карток, на яких зазначені країни з описом їх історичного минулого, культури та традицій народу, сучасних подій політичного життя. Заздалегідь дітям було запропоновано знайти інформацію у мережі Інтернет про такі країни: Польщу, Румунію, Словаччину, Молдову,

Білорусь, Росію. Завдання для дітей — визначити схожість країн; зазначити, що подібне і відмінне у їх культурі і традиціях з нашою державою — Україною; висловити свої думки щодо можливості впливу однієї культури на іншу, доповнюючи інформацію, надану вчителем, інформацією, знайденою самостійно в Інтернеті.

Попередньо вчитель має зробити карту України з сусідніми державами у вигляді пазлу (*кожен пазл — окрема країна*). Діти підбирають картку-пазл із зображенням держави та розміщують на відповідному місці. У результаті кожна група отримує цілісну карту України з її сусідами. (*На заході Україна межує з Польщею, Румунією, Словаччиною, на південному заході — з Молдовою, на півночі — з Білоруссю, на південному та північному сході — з Росією*).

2. "Оціни на смак".

Учням пропонується скуштувати національні страви країн-сусідів нашої держави, і, користуючись мережею Інтернет та запропонованою вчителем інформацією про інгредієнти страви, дізнатися їх назви (*щоб виконати це завдання, для групи цілком достатньо мати один комп'ютер, планшет або смартфон, які мають доступ до мережі Інтернет*).

Як варіант: учитель пропонує батькам попередньо приготувати відповідні страви для дегустації у класі.

3. "Видатні постаті".

Учні ознайомлюються з видатними постатями країн-сусідів за допомогою підготовлених вчителем відео-повідомлень чи презентацій. Для того, щоб проглянути ці матеріали, учні мають розгадати ребуси, в яких зашифровані прізвища видатних людей. Як приклад:

ерк"

к евич

Адам Бернард Міцкевич — (24 грудня 1798 р. — 26 листопада 1855 р.) один із найвидатніших польських поетів, засновник польського романтизму, діяч національно-визвольного руху. У Західній Європі його порівнюють з Байроном та Гете. Найбільш відомий як автор поетичної новели "Дзяди" (*пол.* Dziady) та національного епосу "Пан Тадеуш" (*пол.* Pan Tadeusz). Останній твір вважається великим епосом шляхетної культури Речі Посполитої [1].

4. "Ми — умільці".

Це завдання представляє собою узагальнюючий етап роботи над книжкою. На даному етапі учні мають систематизувати знання, здобуті у процесі виконання попередніх завдань і запропонувати, наприклад, такі розділи книжки: історія, культура, традиції, національні страви, видатні постаті, схожість з Україною. Варіанти книг можуть бути різні — відео-розповіді, друкований чи написаний від руки текст, подача

роботи на ватмані тощо. Вчитель оцінює – швидкість виконання завдань, форми їх подачі, інформаційну насиченість, лаконічність викладу матеріалів.

Набувають поширення веб-квести, які безпосередньо пов'язані з Інтернет-мережею. Вчитель створює інформаційне середовище (за допомогою сайту, блогу тощо), в якому учні так само виконують проблемні завдання, але вже в електронному вигляді [4, с. 7]. Створити веб-квест можна за допомогою розробленого Б. Доджом редактора *QuestGarden*. Використовуються й інші платформи, такі, як: *Wix HTML Editor*, *Word Press*, *Blogger* та інші.

Веб-квест – це жанр комп'ютерної гри, що представляє собою цикл завдань (певну історію) з головним героєм, який управляється гравцем.

Цікавим є приклад веб-квесту, реалізований учителем початкової школи І. Черешнюк, з яким можна ознайомитися на сайті [2]. Основною метою веб-квесту "Українські народні свята" є відродження звичаїв та обрядів українського народу, примноження його традицій; ознайомлення з професіями: актора, художника-декоратора, оператора, кондитера тощо.

Під час роботи з веб-квестом учні мають ознайомитися з його метою, обрати собі героя (Фотограф, Усесвітньо, Мандрівник, Науковець-фольклорист, Актор, Кондитер, Декоратор) та здійснювати з ним пошук і відбір необхідної інформації для виконання завдань. За кожне правильно виконане завдання учень отримує ключ і переходить до вирішення іншого завдання. Як кінцевий результат – звіт про виконану роботу у різних формах (зібрати народознавчий матеріал і створити презентацію в *PowerPoint*, створити колаж фотографій зі шкільних свят, виготовити декорації та маски до фільму, виготовити календар народних свят, знайти рецепт випікання "жайворонків" і приготувати їх). Учні мають змогу ознайомитися з результатами виконаних завдань в окремій рубриці блогу – "роботи учнів". Як варіант: вчитель може запропонувати учням презентувати свої роботи на уроці з метою глибшого опанування теми "Українські народні свята".

Заслуговує уваги застосування не лише квестів та веб-квестів, а й методу емпатії [6] з використанням електронних ресурсів. Наприклад, перед вивченням байки Л.Глібова "Зозуля і півень" (3 клас) дітям пропонується записати відео співу зозулі чи півня, використовуючи програму *Media Camera*, дослідити специфіку їхнього голосу (порівняти голоси) та втілитися в образ півня чи зозулі для більш емоційного декламування байки на уроці (можливе декламування на тлі музики).

Безпосередньо на уроці учні вивчають біографію Л.Глібова та ознайомлюються з його творчістю

у програмі *Easel.ly* або за допомогою презентації в *Power Point* чи *Prezi*.

Перед декламуванням байки учні діляться своїми спостереженнями, аналізують поведінку зозулі та півня.

Декламування байки відбувається із записом на планшет-трансформер (програма *Media Camera*) задля подальшого оцінювання та самооцінювання.

Для самоперевірки учні на уроці мають використати тести, попередньо розроблені вчителем у програмі *Online Test Pad*. Як приклад:

1. Хто головні герої байки Л. Глібова?

- а) Зозуля та Півень;
- б) Зозуля та Курка;
- в) Півень.

2. Які позитивні риси характеру притаманні персонажам байки?

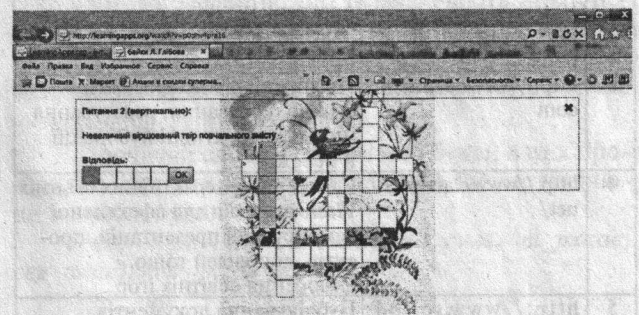
- а) Доброзичливість, улесливість, відкритість;
- б) агресивність, непосидючість, неробство;
- в) добродушність, тактовність, відкритість.

3. Які негативні риси характеру притаманні персонажам байки?

- а) неправдивість, фальшивість, улесливість;
- б) агресивність, непосидючість, неробство;
- в) добродушність, тактовність, відкритість.

Далі учні розподіляються на дві групи і створюють спільно малюнок півня та зозулі у програмі *Cacoo* (використання методу проєктів). Основною метою в цьому завданні є навчитися працювати в групі, що сприяє розвитку соціальної сфери творчої особистості.

Задля закріплення теми учні розв'язують кросворд, використовуючи онлайн-сервіс *LearningApps.org*.

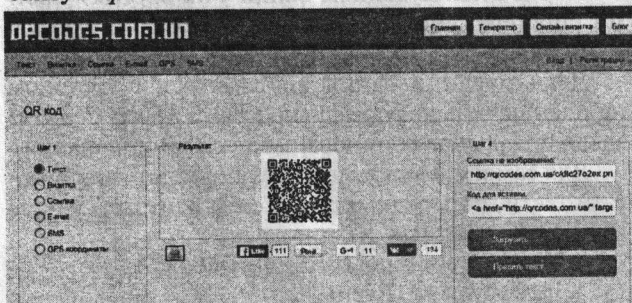

Наприкінці уроку можна запропонувати учням просканувати QR код, у якому зашифрований вислів про байку:

Правда в байці – як світло в кімнаті.
Хоч розповідь коротка й жартівлива,
Мета її ясна й правдива.

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Подаємо приклад зашифрованого вислову (QR-коду), який можна зробити за допомогою сайту – qrcodes.com.ua:

QR-код (англ. quick response – швидкий відгук) – матричний код (двовимірний штрих-код), що надає інформацію для швидкого її розпізнавання за допомогою камери на мобільному телефоні. Пропонуємо зробити свій QR-код за посиланням <http://ua.qr-code-generator.com>. За допомогою QR-коду можна закодувати будь-яку інформацію, наприклад: текст, номер телефону, посилання на сайт або візитну картку.

Для відтворення таких проектів використовуються сучасні гаджети та мережа Інтернет, веб-ресурси тощо. Вони створені для того, щоб оптимізувати навчально-виховний процес, зробити його захопливішим.

Пропонуємо найбільш дієві, на наш погляд, освітні веб-ресурси, які вчитель може використовувати у своїй роботі. У таблиці міститься коротка характеристика ресурсу та посилання на нього [7, с. 7].

Веб-ресурси

№ з/п	Посилання на ресурс	Призначення
1	https://prezi.com/	Створення презентацій в онлайн просторі
2	http://www.slideshare.net	Завантаження і створення презентацій
3	http://www.calameo.com	Публікації різних форматів файлів, керування, редагування ними, інтерактивні публікації в мережі
4	http://www.classtools.net/	Створення інтерактивних освітніх Flash-ресурсів для ефективної демонстрації презентацій, проектів, доповідей тощо. Створення освітніх ігор
5	http://www.scribd.com	Публікування документів у різних форматах з можливістю вставляти їх у веб-сторінку, використовуючи формат iPaper
6	http://epublicana.net/ https://cacao.com	Створення книжок, потужний візуальний редактор
7	https://www.mindmeister.com/ru http://bubbl.us	Карта знань – спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем. Також може розглядатися

№ з/п	Посилання на ресурс	Призначення
		як зручна техніка альтернативного запису
8	http://master-test.net/uk	Створення тестів
9	http://onlinetestpad.com	Онлайн тести, кросворди
10	https://learningapps.org/	Створення вправ
11	https://docs.google.com/forms	Створення в Інтернеті документів, електронних таблиць та презентацій, щоб працювати над ними спільно з іншими користувачами
12	http://onlinetestpad.com , http://tests-online.ru http://www.testorium.net	Он-лайн система для створення он-лайн тестів

Усі зазначені ресурси сприяють оптимізації не лише навчально-виховного процесу, а й діяльності вчителя загалом. Більшість з них потребують реєстрації на сайтах та наповнення чи оновлення власним контентом. На перший погляд, це може забрати багато часу, але, якщо краще ознайомитися з функціональними можливостями пропонуємих ресурсів, їх необхідність та успішність реалізації стане очевидною.

Висновок. Використання у навчально-виховному процесі початкової школи інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) сприяє вихованню рис пізнавально активної, реально і творчо мислячої, відкритої до спілкування, самокритичної особистості молодшого школяра.

Список використаних джерел

1. *Адам Міцкевич* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адам_Міцкевич.
2. *Веб-квест "Українські народні свята"* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://chereshnyk0108.blogspot.com/2016/07/blog-post.html>.
3. *Лист МОН України від 17.08.2016 1/9-437 "Щодо методичних рекомендацій про викладання навчальних предметів у загальноосвітніх навчальних закладах"* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/6119>.
4. *Магас М. Б.* Формування творчих умінь майбутнього вчителя початкової школи засобом веб-квест технології / М. Б. Магас, С. М. Мартиненко / Наукові студії студентів-грінченківців: журн. студ. наук. пр. / редкол.: Н. М. Віннікова, В. В. Прошкін, О. В. Дудар, К. В. Сізоненко, Ю. В. Папушняк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – №1(9). – С. 6–8.
5. *Митник О. Я.* Розвивальне освітнє середовище у початковій школі як чинник становлення успішної у соціумі особистості / О. Я. Митник // Початкова школа. – 2016. – № 5. – С. 1–4.
6. *Навчання у початковій школі як цілісний творчий процес: теорія і практика* / за ред. В. І. Бондаря; упорядк. О. Я. Митник. – К.: Початкова школа, 2011. – 384 с. (автор. 250 с.): гриф МОН України.
7. *Синельнікова Н. О.* Значимість веб-ресурсів у оптимізації навчального процесу / Н. О. Синельнікова // Початкова школа і сучасність: наук.-метод. журнал. – К.: Білий Тигр, 2015. – № 12 (16). – С. 6–7.
8. *Тагліна О. В.* Я у світі: підруч. для 4-го класу загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Тагліна, Г. Ж. Іванова. – Х.: Ранок, 2015. – 144 с.